

cerkveni časopis.

L. 25.

V Saboto 16. Grudna

1848.

OZNANILO.

ZGODNA DANICA.

Katolski cerkveni list.

Vrednik: **Dr. Janez Kriz. Pogačar.**

Pod tem imenom bo prihodno leto izhajal zazdajni „Slovenski cerkveni časopis“. Nad napisom bo tudi novemu naslovu primerjeno podoba dobil. Scer bo „Zgodna Danica“ kakor „Slov. cerkv. časopis“ tekočiga leta razne sestavke obsegla, kateri bodo podučevali in poterdovali v veri, vnemali k keršanski popolnosti in skazovali velikost in lepoto katolske cerkve ter razodevali precudne pota previdnosti božje, ktera skoz vse stoletja in tudi današne dni očitno nad cerkvijo čuje.

Posebno se še tukej oponmi, de bo precej v prvim listu noviga leta neutruden in učen gospod fajmošter Peter Hieinger začel v „Zgodni Danici“ cerkvene zgodbe pisati, ktere bo skoz celo leto naprej snoval, in preč ko ne še le v leta 1850 končal.

„Zgodna Danica“ bo izhajala vsak teden enkrat, v čertertik, v eni celi poti.

Cena za celo leto po pošti je 2 gold. in 40 kraje., za pol leta 1 gold. in 20 kraje.; v Ljubljani pa po poslih prejemana veljá „Zgodna Danica“ za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Prosimo, de bi se p. i. naročniki kmalo, vsaj do konca tekočiga leta oglasili, de homo zamogli primerjeno število iztisov precej od konca narediti, scer bi se kakor letas zamogo zgoditi, de bi nam ne bilo mogoče poznejšim naročilam zadostiti.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za tretjo nedeljo v adventu. (Jan. 1, 19—28.)

Ko je judovska duhovšina vidila, de le veliko Judov k Janezu v pušavo vre, in so slišali de prihod Mesijev oznanuje, so tudi oni poslali nekaj duhovnov in levitov k njemu ga vprašat, kdo de je, in v čigavi oblasti de pridguje. Ker spačeni judovski duhovšini samotno in spokorno življenje in ojstri nauki Janeza Kerstnika niso bili všeč, so le nekoliko iz hinavšine, nekoliko pa iz hudobnih namenov poslance k njemu odpravili, de bi mu bili kakorkoli si bodi pridgvanje prepovedali. Zato so ga prašali, kdo de je.

Janez jim je resnično in odkrito odgovoril: „Jest nisim Kristus“. Pa tudi na prašanje: Ali

si Elija? Ali si prerok? je odgovoril: „Nisim“. — Zares moder in ponižen odgovor! Moder je bil njegov odgovor, ker iz njega sovražniki niso mogli nobene priložnosti vzeti, de bi ga bili tožili ali obsodili. Pa tudi ponižen odgovor je bil, in za nas vse lep zgled in nauk ponižnosti. Na vprašanje Judov bi bil sveti Janez lahko pravico govoril in jim svojo vrednost in imenitni poklic razodel, pa njegova ponižnost mu tega ni pripustila. Nič jim ne pove od svojiga imenitniga rodu od kralja Davida, kteriga rodu je bila njegova mati Elizabet; nič jim ne pove od svojiga precudniga rojstva, od posebnih gnad, ki jih je od Boga prejel, od svojiga nedolžniga in spokorniga življenja. Časti, ktero so mu Judje pridevali, ko so ga Elija, ali preroka, ali clo Mesija imenovali, ni hotel nase vzeti, zakaj ta čast mu ni šla; pa tudi od časti, ktero

je pred Bogom res imel, ni hotel govoriti. — O de bi pač mi, ki smo grešniki, posnemali tak lep zgled, in ponižnost bolj ljubili! O de bi se pač mi bolj ogibali prazne hvale in prevzetnosti, koja je Bogu in dobrim ljudem zoperna!

Prašanje: „kdo si ti?“ ima, kar nas zadeva, veliko lepiga in važniga v sebi; mi, in vsakdo izmed nas bi se mogel sam sebe pogosto tako vprašati. — Pri preišljevanji samiga sebe, je sveti Francisk Serafinski navado imel takole s Gospodam govoriti: „Kdo sim jest, in kdo si ti? Ti si brezno modrosti, milosti, svetosti in dobrote; jest pa brezno nespameti, slabosti, grehov in vsiga hudiga.“

Tako se kristjan pri spraševanji in preišljevanji samiga sebe uči ponižnosti, ker se uči spoznati, de sam iz sebe res ni nič, in nima nič dobrega nad seboj, in de vse, kar je in kar ima, je in ima le od Boga. Zato pravi sveti Klemen Aleksandrijski: „Med vsimi učnostmi ni nobene boljše, kakor je učnost samiga sebe poznati.“ — Prašajmo se toraj pogosto sami sebe: Kdo si ti? Kdo si po svojim rodu, po svojim poklicu, po svojim stanu, po darovih in gnadah, koje si prejel in še prejemaš od Boga? Kdo in kakšen bi imel biti? Kdo in kakšen bi tudi lahko bil, ko bi po darovih in gnadah ravnal, koje prejemaš? Kdo in kakšen boš kdaj mogel biti, de boš pred večnim Sodnikom mogel obstati?

Ker so poslani Judje vender hotli odgovorjati od Janeza, de unim povedo, koji so jih bili poslani, jim je odgovoril z besedami Izaija preroka: „Jest sim glas vpijočiga v pušavi: Pripravite pot Gospodovo.“ Z temi besedami je hotel sveti Janez reči: Mene zadevajo besede prerokove: jest sim tisti glas, jest sim služabnik Gospodov, oznanovave vam poslan, de vam prihod Gospodov oznamim; moj poklic je vas k pokori vabiti, vas opominjati, de se na njegov prihod pripravljate, de bote njegoviga kraljestva vredni, in se voljno vanj podaste. — Kako prijazno in ljubeznivo klicanje in vabljenje je pač to! De bi ga bili pač vsi Judje hotli poslušati!

Pa na svojo pravičnost prevzetni Judje taciga vabljenja niso hotli poslušati, in resnice, koja jim je bila kakor zjutrajno solnce prisijala, niso hotli viditi. Zato jim je rekel Janez: „V sredi med vami stoji tisti, ki ga vi ne poznate.“ Tisti, koji je večji kakor jest, kteriga služabnik biti jest nisim vredin, tisti je že med vami, pa vi ga ne poznate. „Poglejte pohlevnost in resničnost svetnikov“, pravi neki učenik: „pohlevnost, ker ne govori z ojstrimi besedami, desiravno so oni z njim prevzetno in ošabno govorili: resnico pa, ker odkritoserčno Jezusovo east spričuje, ter je ne za-

kriva, de bi sam sebe hvalil.“ Tudi v tem nam je vsim sveti Janez zgled, kako moramo s svojimi zoperniki pohlevno in krotko ravnati, in jih pred Bogom z nevednostjo izgovarjati.

Ali nevednost hudobnih ljudi je velikokrat zadovoljna in še celo hudobna nevednost. Ali ni tudi veliko kristjanov, koji Jezusa nočejo poznati, desiravno v sredi med njimi stoji? „V sredi med nami stoji“, pravi neki učenik (Jan. Em. Veith), „kakor prečudna gora, spod koje po vsih straneh studenci večniga življenja izvirajo; ali tisti kristjani ga ne vidijo, kterih posvetno življenje je v brezno poželjenja vtopljeno. On je v sredi med nami, kakor terta sred svojih mladik, de vsim življenje in rast deli; pa skoz smertni greh od njega odterganim dostikrat na misel ne pride, de brez njega nimajo življenja v sebi. On je v sredi med nami, kakor kralj med svojimi podložniki; pa veliko jih živi tako, kakor de bi bili sami svoji gospodje. On stoji v sredi med nami, kakor pastir med svojimi ovčicami, v svoji sveti katolski cerkvi; pa dosti jih je, koji ga drugej išejo, ker nočejo po naukih in zapovedih svete cerkve živeti. On je v sredi med nami, kakor nebeški Jožef med svojimi pozemeljskimi bratmi, de jim v lakoti miljiviga življenja jed in hrano v večno življenje, v zakramentu svetiga Rešniga Telesa deli, pa le malo jih je, koji ga poznajo in pri njem živeža za svojo dušo išejo. On je v sredi med nami, kakor svetla luč v sredi tamne noči; pa veliko jih je, koji temo bolj ljubijo, kakor svetlobo, in ne pridejo na svetlo, ker so njih dela hudobne.“

Potočnik.

Svete navade in opravila katolske cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

6. Svete opravila posebej. — Oznanovanje božje besede.

Kar nam je Kristus na zemljo pernesel od Očeta, je milost in resnica. S. Janez piše: „Vidili smo kakor Edinorojeniga Očetoviga polniga milosti in resnice.“ Očitno se pokaže človeku nar pred resnico. Kristus je sam nar pred učil, potem nam je milost na krizu zadobil; tako je tudi aposteljam zapovedal narpred učiti po tem kerševati. Tedej je tudi med svetimi cerkvenimi opravili posebej nar popred vzeti oznanovanje resnice nebeske, božje besede, ali nauka Jezusoviga.

Božja beseda je en del v s. pismu zapisana; toliko deleč cerkev zadene, s. pismo vernim brati. V očitni božji službi ni mesta za celo s. pismo: ni vse vsim potrebno, tudi ne vsim vse lahko umevno.

Zatorej so posebni deli iz s. pismo izločeni, namreč berila ali listi in evangeli, za vsako nedeljo, za vsak god, nekaj tudi za vsak dan svoji. Lete se beró med s. mašo v latinskim jeziku, in saj ob nedeljih in praznikih pred pridigo v domači besedi. Brati očitno v cerkvi smejo le v to odločeni cerkveni služabniki; narveč opravljajo to mašniki in leviti. Oblečeni so v to z belo srajco, ker je v s. pismu čista neomadežovana resnica; in kadar evangeli berejo, se tuči z štolo ogernejo, ker ta je podoba milosti Kristusove, od ktere evangeli govori.

Ni pa ves nauk Kristusov v s. pismu zapopaden, veliko ga je le z besedo ust ohranjeniga, tudi besede s. pisma potrebujejo obilnišiga razlaganja; in sploh je Jezus le z živo besedo učil, aposteljni so po svojih spominu sveto vero oznanovali. Tedej tudi cerkev še vedno z živo besedo svojih služabnikov božje resnice razglaša, Jezusovo postavo oznanuje. Zato imajo oblast cerkveni mašniki in leviti. Oni oznanujejo božjo besedo po navadi v cerkvi zbrani kersanski množici per božji službi, pa tudi zunej cerkve po mnogih priložnostih in potrebah po samim in v družbi. Zunej očitne božje službe govore v svoji navadni spodobni opravi, kakor očetji na božjim mestu lomijo kersanski družini kruh življenja. Oni dajo otrokam po besedi s. Pavla mleko, to je perve potrebne in zanje permerjene nauke, tudi z besedo zanje umevno: odrašenim pa perpravljajo bolj krepko jed, to je obilniši, globokejši nauke po njih stanu in potrebah. Po samim tukej dele močne hrane slabim in boječim, ker jih poterdujejo z spominam na božje zapovedi in obljube, na zgled Jezusa in svetnikov; tankej perneso zdravila na duši bolnim, ker žalostne tolažijo z božjo dobroto, grešne svaré z božjo svetostjo in pravico; nar več to delajo per bolniški postelji in v spovednici. Njih beseda je zdaj bolj ojstra, vselej pa polna ljubezni; njih govorjenje je zdaj bolj zversteno, zdaj po napadu verženo, vselej pa po nebeški in ne po človeški modrosti.

Kadar pa cerkveni služabniki oznanujejo božjo besedo v očitni božji službi, takrat imajo cerkveno obleko na sebi, in sicer mašniki in veči leviti (diakoni) belo srajco in štolo, drugi cerkveni služabniki, ki imajo še le štiri ali pet žegnóv le belo srajco bodi si veliko ali malo; kadar pa škof sami pridigvajo, imajo na glavi kapo in v roki palico škofsko, ker imajo polno duhovno oblast in pastirstvo duš. Govorjenje v očitni božji službi je po navadi bolj zversteno; in govor sam se imenuje kersanski nauk, kader nauke Jezusove po versti razlaga, za kersanske učenosti in razumnosti voljo; pridiga pa, kadar je po priložnosti dne ali berila zastran obilniši poterjenja in vneme; homilija pa, kadar se le brano s. pismo razlaga.

Per oznanovanji božje besede verni sedé ali stojé; ako sedé, je znamnje, kakor de bi bili vso skerb za pozemeljsko nastran pustili, po zgledu Marije, ki je per nogah Jezusovih sedé poslušala; ako stojé, kažejo z tem, de so perpravljani verovati in deržati, kar slišjo.

Ker beseda božja ne gre v srece brez pomoči s. Duha, zato se pred pridigo in naukam moli za razsvetljenje in pomoč.

(Dalje nasledje.)

Vernitev h katoljski cerkvi.

V sedanjih časih, v kterih se je toliko sovražnih moči izbudilo, ki se vzdigujejo zoper Gospoda in njegoviga Kristusa: v kterih novorojeni satanov sin Ronge svojo nevero prosto napredaj nosi, se čez katolško cerkev vzdiguje, in bi jo nar raji iz zemlje pokončal, ako bi njegova moč tako velika bila, kolikoršna je njegova hudobna volja: v kterih je ni krivoverske traparije in slepotije, de bi svojih zagovarjevcev in prijatlov clo med katolčani ne našla; v kterih se velika mlačnost in ravnodetnost v spolnovanji kersanskih dolžnost clo med tistimi katolčani znajde, kteri se med izobrazene in omikane štejejo; — bo katolškemu srecu tolažba in hladilo, tale prestop nekatolčana k katolški veri in njegovo podbudljivo smert brati.

V Žuzemberski fari na Dolenskim je znana kovaška in železolijska fabrika kneza Auersperga v Dvoru, ktera v dobrih letih 400 ljudem delo in živež da. Od vsih krajev sveta se nabere v nji dosti ljudi: fabriških uradnikov, umetnikov in rokodelcev mnoge baže; so zunej domačih Čehi, Silezarji, Ogri, Lah, Nemci iz bližnih in daljnih dežel, pa tudi mnoge vere, in poleg katolčanov je vselej nekaj protestantov. Zmed tih je bil tudi Janez Bogomir P....., rojen v Saksonii, v Starimgradu (Altenburg) 10. Listopada 1799. sin evangelsko-protestanskih staršev. Prišel je bil kakor tesarski podmojster (Geselle) v fabriko v službo, po verlim obnašanji je tesarski palir postal, in je celih 23 let do zadnjiga v ti službi ostal. To je bil mož, ki se je Boga bal, je pravico ljubil, hudobijo pa sovražil, obrajtán od svojih naprejpоставljenih, spoštovan od svojih tovaršev in podložnih, in za praviga moža spoznan od vsih, ki so ga poznali. Oženil se je bil v fari z katolčanko, in akoravno sta bila razločena v veri, sta vender vedno v miru in lepi zastopnosti živela. „Nikoli ni bilo žal besede al le za eno uro prepira med nama“, je rekla njegova žena po njegovi smerti. On je spoštoval katolško vero svoje žene, in ne le nikoli ni čez njo zabavljal, jo zametval ali zasmehoval, temuč popolnoma prostost ji je dal po katolški veri živeti, še clo opomnil jo je, če bi bla imela ob ne-

deljah, zapovedanih praznikih al postnih dnevih kako dolžnost vere zamuditi. Kar izrejo svojih otrok zadene, se ni deržal cesarske postave, ktera mu je pravico dala, fante v svoji veri izrediti, temuč vse svoje otroke obojiga spola je dal v katolški veri izrediti, mati je rada skerb prevzela in skerbni oče je bil med prvimi, kateri so svoje otroke pridno v šolo pošiljali, in h keršanskimu nauku za prvo spoved in sveto obhajilo jih je tako dolgo pošiljal, dokler so bili od duhovšine zadosti v podučnji poterjeni. Nikoli ni godernjanja bilo če niso bili otroci tega nauka precej prvo leto odpravili, previdnosti duhovnov je to popolnoma prepustil. Kako skerbni in previdni oče de je bil, svojih otrok pohujšanja obvarvati, se vidi iz tega, de syoje odrašene hčere nikoli ni pustil hoditi prosá met o proseni metvi, akoravno lepiga nauka v drobtinecah l. 1847, str. 217, št. 2 ni bral. Večkrat je opomnil sam svojo družino na njene verske dolžnosti, jih je perganjal k molitvi, in zavoljo svoje katolške družine se je on sam ob petkih, sabotih in postnih dnevih mesnih jedi zderžal, kakor je tudi ob nedeljah in zapovedanih praznikih z drugimi farmani vred k božji službi v farno cerkev hodil, se v nji modro in pobožno zaderžal, in iz molitevskih bukev molil. On je Boga v duhu in v resnici častil, in če je bil v zmoti krive vere, ni vedel, de je zmota, za resnico jo je imel. Taciga moža so možaki iz bližnjih sosesk radi za prijatla imeli, in večkrat je bilo slišati: „De bi le ljudje naše vere taki bili, kakoršin je on“.

Zadnje dni leta 1846 se je bil v hudi zimi per delu, ki ga je v gojzdu imel, prehladil, in na noviga leta dan 1847 je obležal in do hudiga zbolel, pluča so se mu bile vnele. Akoravno je bil zdravnik precej poklican, boleznin ni šla na bolje, le na slabje. Ženo in starji hčer je jelo skerbeti, kaj bo, če bo mož, če bodo oče tako umerli. Perserčna in resnična ljubezin jih je na svetu vkupej vezala; de bi očeta po katolško z Bogam spravljeniga, in po katolško pokopati vidile; de bi po smerti njegovi duši po katolško na pomoč priti mogle, ako bi Bog zdaj njega iz tega sveta poklical — to edino je skerbelo mater in hčer. Ljubeznjivo ste ravnale žena z možem, hči z očetam v boleznin, vso mogočo postrezbo je imel; pa mu tudi skerbi in bolečin svojiga serca niste perkrile, ako bi to njegova zadnja boleznin utegnila biti. „Naj bi se vender previditi dal“ te želje ste obe njemu razodele.

Bog je sama ljubezin in usmilenje. Po preroku Izaiju clo pravi: „Najden sim bil od tih, ki me niso iskali, in razodel sim se tim, ki po meni niso po-praševali. Ino ljudstvu, ktero mojiga imena ni klicalo, sim rekel: Glej tukej sim! glej tukej sim!“ Kolikanj raji se je dal najditi in se je razodel v

Kristusu možu pošteniga serca, ki je njega iskal, in njegovo ime klical. Besede žene in hčere so bile na dobro zemljo padle. Bolnik obljubi, de se bo dal previditi, pa kdaj? to bo že sam povedal. Kakor angeli varhi ste bile hči in mati vedno per postelji bolnika, ali ena, al obe, in pazile na pomigleje in besede očeta. V saboto po s. treh kraljih proti poldnu se sklone hči k očetu na posteljo in reče: „Oče, ali bom kaj kmalo šla po gospoda?“ Odgovor na to je bil: „Kaj nisi še šla? saj sim že zjutraj rekel, de pojdi.“ Te besede so hči vnele, kakor na perutih hitro pride uro dolgo pot do fare, in gospodu fajmoštru voljo svojiga očeta razodene. Ravno proti dvanajstim je ura tekla, pa dober pastir odloži kosilo, in se akoravno 70 let star v hudim mrazu, ko je burja močno brila, precej na pot odpravi. V stanico bolnika stopivši ga vpraša, kaj de so njegove želje, in z kom de mu more postreči? Bolnik odgovori: „Želim z svetimi zakramenti previden biti.“ Duhovni gospod mu na to rečejo, de to zdaj še ni mogoče, de se pred prestopam h katolški veri to zgoditi ne more. „Saj ravno to želim, odgovori bolnik, h katolški veri prestopiti.“ Duhovni pastir mu povedo, kaj de je po cerkveni postavi k timu treba; mu pa k njegovi tolažbi zraven perstavijo, de bodo zamogli z njim v te navarni boleznin, ker ga poznajo, lahko ob kratkim narediti, in de bodo obilniši podučenje na čas zdravja če ga bo Bog dodelil, odložili. Po kratkim poduku je mož v pričó dveh pričó katolško vero od besede do besede za gospodam molil (professio fidei), in po napeljevanji škofijskiga rituala v katolško cerkev sprejet bil. Potem je bil precej spovedan, in pervikrat v življenji od svojih grehov v resnici odvezan; popoldan pa z kruham življenja, kateri je z nebes prišel, in svetu življenje daje, za popotnico napasen, in z oljem zveličanja za zadnjo vojsko poterjen in okrepčan. Vse podbudljivo ino res pobožno je bilo zaderžanje bolnika med timi svetimi opravili. Na besedo duhovniga po dokončanim svetim opravilu: „Ljubi brat! srečo vam vošim; za naprej smo bratje v tesneji zvezi, kakor dozdam; upam, de vas bom mogel kmalo spet obiskati“, je ves mirn odgovoril: „Naj se zgodi božja volja“. Še pet dni je živel, in 15. dan Prosenca je Gospod svojiga hlapca k sebi poklical. Bil je 47 let star, oče sedmerih otrok.

Nemški Ljubljanski časopis pripoveduje v 16. listu str. 128 od nekiga moža, dobroživca, ki je bil zmed tistih, katerih trebuch je njih Bog, kako je on v družini svojih vinskih bratev, ko je bilo od mašnikove pomoči na zadnjo uro govorjenje, širokoustno in ošabno rekel: „Jest per smerti nobeniga mašnika ne potrebujem, de bi mi na strani stal; moj pudel mi zamore ravno toliko pomagati;“ kako je še tisto noč, pijan domu gredé, skorej v suhim

potoku vtonil, in so ga drugi dan mertviga našli, in poleg njega njegoviga pudelna, zvestiga tovarša, sedeti, kteriga pomoč si je na zadnjo uro vošil. Neverniki sedanjih časov! povejte mi, kteriga smert vam bolj dopade, al Janeza B. P., ali tega keršeniga nevernika? ktero smert si vi sebi vošite? „Človek, kteri je v časti, nič ne premisli; on se poživini, Ps. 48, 28., ino neumni živini enak postane“, pravi s. pismo.

Kako de je bil Janez B. P. od vsih obrajtan in spoštovan, se je na dan njegoviga pogreba pokazalo. Bilo je v saboto popoldan 17. dan procesna. Že ob treh popoldan je na fužini vse delo jenjalo; gospodje uradniki in fužinarji so se, prazenčno vsak po svojim t. j. kovači po svojim; knapje po knapovsko itd. oblečeni pred hišo rajnceiga na Jami, seli od Dvora unstran Kerke, vkupej zbrali. Lepa dolga procesja možkih je šla pred trugo proti Dvoru, večidel vsi z lučmi, potem duhovni pred merličem, in ženstvo za trugo. Nesli so ga slovesno oblečeni med sabo, trugo za štiri svitle nanjo vkovane železne rinke deržajoči, k lučicam na zemlji so se še perdružile nebeške lučice miglajočih zvezd (bilo je že v mraku) na prav jasnim nebu, kar je slovesnost opravila zlo povikšalo. Ni bilo kmalo tako prazenčniga pogreba v ti fari. Bog daj verlimu možu večni mir in pokoj! Velika tolažba je zapušeni vdovi in otrokam sirotejem, de se na dan spomina vsih vernih mertvih bilje na njegovim grobu pojo.

Krašovic.

Sedajni obšir katolske cerkve.

Spisal Valentin Sežun. (Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

2. Tirol in Vorarlberg (pokneženo grofištvo.)

Zunaj poglavitniga mesta Inspruk, kjer je vsučiliše in 12 lepih cerkvá, je naše zamerklivosti vredno sosebno mesto Trient (Trento) na laškim Tirolu. V Trientu prebiva do 12.900 ljudi, ki sploh laško govoré. Škofijska cerkev sv. Virgijija tu ima kakor cerkev sv. Petra v Rimu, veliki altar v sredi, tako de se na obedveh straneh sv. maša brati zamore. — Cerkev Matere božje (St. Maria Maggiore) ima sloveče velike orgle in je tista, v kteri je bil od 13. Grudna 1545 do 4. Grudna 1563 zadnji veliki in od tiga mesta tridentinski imenovan cerkveni zbor z večkratnim prejenjanjem obhajan. — V l. 1845 v adventu je bilo v Trientu k 300letni obletnici te za vsakiga katolskiga kristjana važne pergodbe več škofov in družih slovečih mašnikov skupej peršlo, in so več dni z pridgami v laškim in v nemškim jeziku, z zahvalnimi pesmi in velikimi sv. mašami in večernicami svetu oznanili, de sklepi, ki jih je bila katolska cer-

kev pred 300 letmi tu storila, še zmiraj per njej veljavo imajo. *) —

V nunskim kloštru terga Kaltern, v Bociški kresii živi zavoljo zamaknjenja znana devica Maria Ana Moerl. — Druga taka, od Boga z posebnimi darovi obiskana divica, Dominika Lacari, ki je kakor sv. Francišk Serafski na svojim životu boleče znamenja Jezusovih peterih ran imela, je letas 4. Malotravna v vasi Kapriana Fiemske doline v Trienški kresii v 33. letu svoje starosti umerla.

Briksen, mestice v Pusterški dolini per sklepu potokov Eisak in Riene ima 3170 prebivavcov. Škofija tu je zlo stara; že pod cesarjem Julianam (360—363) je bil sv. marternik Kasian v tih krajih škof. Okoli l. 550 je bil tukajšni škof sv. Ingenuin. Do l. 992 so imeli škofje zgornih Tirolcov svoj sedež v kraju Saeben, sv. škof Albuin je bil v tim letu v Briksen preselil. Njegovi nasledniki so bili po ukazu cesarja Friderika I. od l. 1179 knezi rimsko-nemškiga cesarstva in so imeli tako do l. 1803 tudi deželno oblast. Od nekđajne moči škofov v Briksnu pričajo zale cerkve in prostorna duhovšnica (Alumnat), ki jih to mestice ima, namreč velika in umetno sozidana stolna cerkev, ki je bilo v pretečenim stoletji od knezo-škofov Gašparja Ignacija grofa Künigl in Leopolda zdelana in v l. 1758 žegnana. Farno cerkev sv. Mihaela je že škof Hartvig v l. 1020—1039 sozidal.

3) Štajersko (vojvodstvo).

V ti, v zgornih straneh zlo gorati in merzli, v spodnjih pa lepi in vertu podobni deželi prebiva do 975.300 ljudi. Štajerci Judenburške, Brukske, Graške in nekoliko Marburške kresije so Nemci blizo 637.000, v vsi Celjski kresiji in večdel v Marburški pa stanujejo Slovenci, kterih zna do 338.300 biti. Vsi Slovenci in več del Nemcov tu so katolčani; v Gradcu je 400—500 Luteranov in blizo 100 Kalvincov, ki so si v l. 1823—1824 tempel napravili, dalje je v krajih Ransav, Wald in zlasti šladming na gorenjim Štajerskim blizo 4500 Luteranov.

Na štajerskim ste dve škofii Sekau in Ljuben (Leoben); prva (v l. 1219 od Salcburškiga velikiga škofa Eberanda II. postavljena) obseže Graško in Marburško kresijo, in šteje 633.500 duš; druga pa Judenburško in Bruksko kresijo z 187.875 ljudmi. — Sedež Sekavskiga škofa je v Gradcu, in stolni kapitel ima 1 prošta, 1 tehanta in 5 korarjev. Ljubniška škofija, v l. 1784 pod cesarjem Jožefam II. postavljena, je imela do l. 1808 svoj sedež v nekđanjim Benediktinarskim kloštru Gocs v Brukski kresii. Pervi in edini Ljubniški škof je bil Ale-

*) Popis sv. Tridentinskiga cerkveniga zbora bomo poznej bravcam ponudili. Vredništvo.

ksander Franc grof Engel, ki je bil v l. 1786 škofijo nastopil, v l. 1800 je umrl. Od l. 1808 sem je oskerbitev te nove škofije po c. k. povelji Sekavskimu škofu izročena. Celjska kresija z 233.200 ljudmi je v Lavantijsko škofijo na Koroškim peršteta.

Štajerci so, kar kmetistvo zadene, pobožni in odkritiga serca, pa tudi radi veseli. Tudi na Štajersko se je bilo Lateranstvo v 16. stoletju zlo vselilo, in nadvojvod Karl in še bolj njegov sin cesar Ferdinand II. sta ga bila z trudam zupet odgnala.

V poglavitim mestu Gradec prebiva do 52.130 ljudi. Tu je vseučeliše in 10 farnih cerkvá; v stolni cerkvi sv. Tilna je spominik (monument) za povisanje katolske cerkve toliko skerbniga cesarja Ferdinanda II. V l. 1496 so bili Judje iz tiga mesta izpodeni, in v l. 1573 so bili tje Jezuiti poklicani, ki so tam poslopje, v katerim je zdaj vseučeliše in popr. konvikt, imeli. — Od l. 1824 do letas je bil tu škof Roman Sebastian Cengerle (Zängerle). — Najdel je bil on obedve škofii, Sekavsko in Ljubniško, kjer popred od l. 1812, ko je bil namreč škof grof Waldstein umrl, velikiga pastirja ni bilo, zlo zapušene; ali neprenehán trud svoji duhovšini praviga pastirskiga duha perdobiti, ni bil per njem zastoj. Od dobriga duha z sekavske duhovšine že priča nje dopis, ki ga je zasran katolske cerkve deržavnimu zboru na Dunaj poslala. — Škof Roman je rad pridigval, je vpeljal v Gradec majhno duhovšnico (seminarium puerorum) in je bil tako srečen svoji duhovšnici v Gradcu za spirituala gospoda Alojza Šloera (Schlör) dohtarja sv. pisma perdobiti, kateri zavoljo svoje položnosti in mnogih na svitlo danih bukev med sedanjimi mašniki Avstrije sosebno slovi. — Napravil je škof Roman dalej svoji duhovšini toliko koristne eksercicije, kjer je ona novo hrano in vnemo za delo svojiga svetiga poklica dobivala, te eksercicije so ravno pohvaljen gosp. Šloer, Jezuit Stoeger itd. vizali, in goreč škof sam se je tudi tistih udeležval. — Viditi, de je Jezusova cerkev telo, kteriga ena roka so duhovni Petrinarji, druga pa minili, je bil Cengerle več kloštrov vpeljal, de bi tako ljudje od pozemeljskiga duha bolj odločeni in k nebeškim željam povzdignjeni bili. — Tako so bili vpeljani v Gradcu v l. 1832 Jezuiti, v l. 1844 Karmeliti, v l. 1829 Karmelitiške nune, v l. 1841 sestre sv. Vincencija za postrežbo bolnih in v l. 1843 šolske sestre tretjiga reda sv. Franciška Šerac. za podučenje deklet; v Frohnleitnu v l. 1826, v Marburgu v l. 1833, dalej v Ljubnu in v Mauternu Ligoriane in v l. 1844 sestre s. Vincencija tudi v Marburgu.

Hvaležno so spoznal dobri in razumni Štajerci zasluge svojiga velikiga pastirja za povzdigo

katolske vere per njih; ali drugi, kterim se modrost svetá vredniši zdi, so škofu Romanu zopervali. Žalostno je bilo slišati od hrupa čez duhovšino v l. 1847 v jesen v Ptujim in še hujši poznej v Gradcu zastran pokopovanja dveh merličev, od kterih se je govorilo, de sta, brez de bi bila hotla prevedena biti, iz tiga svetá se ločila. — V Sušcu letas, po obljubljeni konstitucii, so nekteri Gračanje tirjali vsake baže prostost, prostost uka, vere itd. ja clo prostost misli, kakor de bi bila popred od kakšne človeške moči opoverana; zraven pa so hotli prostost v družbah Bogu služiti ovreči, ker so jih kloštri jeli v oči bosti, in njih poslanc Dr. Marek je v Frankfortu tudi res odpravo vsih kloštrov svetval. — Škof Roman vidi vihar čez več svojih naprav se vzdigvati, ali Bog ga je rešil, preden je tisti prav tuliti začel. Poln zasluženja čuti on konc svojih dni se bližati, da vernim še 17. Malotravna 1848 očetovski nauk, kteriga je gosp. Ciringer lepo poslovenil (glej „cerkv. časopis“ Nr. 9—14) in umerje 27. Malotravna letas v Gospodu v 78. letu svoje starosti. — Druga žalostna pergodba v Gradcu je bila letas 13. Rožnika, ker so nekteri dva svojih mestnjanov po imenu Lampel in Šerer, ki sta liste za katolsko vero izdajala in prodajala, kakor v zaklanje namenjeno živino po ulicah gonili in jih suvali. Bravšim to zgodbo je bilo misliti, de se le per divjih Huronih in Ašantežih kaj taciga goditi zamore, in vonder se je to permerilo v serc tako prijaznim, perljudnim in veselim Gradcu!

Iz Gradca, si lahko mislimo, so se mogli Jezuiti še pred, kakor je bilo ministerstvo iz Dunaja ukazalo, iz svojiga kloštra vun podati. Namesti njih so si pa v jesen 1848 Gračani družih učencikov preskerbeli, namreč krivoverca Rongeta. Kdo ne bo to slišati, mislil, de se tudi nad Gračani spolnujejo besede s. Pavla II. Tim. 4, 3—4. „Peršel bo čas, ko zdraviga uka ne bodo terpeli, ampak si bodo po svojih željah učenike izbirali, kakor jih bodo ušesa serbele; in bodo od resnice ušesa odvracali, h kvantam pa se obračali“. Pa ni se čuditi; nikjer po vsim Avstrijskim niso Dunajske letašnje prekucije in puntanje toliko simpatije ali udeležve najdle, kakor ravno v Gradcu, ker so tedaj Ronge in njegovi na Dunaji tako željno sprijeti bili, tudi Gradčanje tiga zgloda dunajskiga niso hotli v nemar pustiti.

Žalostno je slišati, de ravno Gračansko ženstvo do Rongetove krive — ali prav reči nevere sosebno ljubezen ima in zgodbe mnogih ljudstev nam kažejo, kako so bile ravno katolske žene velik vzrok njih spreobernenja h katolski veri, postavim, ob času cesarja Justiniana neka dekla Ibercam, Berta Anglezam, Klotilda Frankonam, Teodolinda Longo-

bardam, Ingunda Visigotam (zahodnim Gotam) itd., ali v Gradcu je ravno narobe!

(Dalje naslédje.)

Versta Oglejskih škofov in patriarhov.

(Spisal Peter Hieinger.)

(Dalje.)

41. Lup I. je postal krog l. 871 ōglejski patriarh. Bil je umen, moder in skušen duhoven pastir. Tudi njemu je bilo od cesarja Ludovika II. poterjeno, de Graški otok je ōglejski cerkvi podložin. Umerl je krog l. 874.

42. Valpert je na patriarški stol prišel krog l. 875, in je umerl blizo l. 901.

43. Friderik I. je bil Furlanskiga imenitniga rodú, pa bolj kakor to, ga je njegova pobožnost in modrost v visoko cerkveno službo priporočila. Bil je pred podslužitel (subdiakon) ōglejske cerkve, in krog l. 901 je bil patriarh izvoljen. V tem stanu je brez graje živel, si po vsih lepih čednostih in dobrih delih prizadeval. Ravno tako je tudi skerbel, pobožnost per svoji zročeni čedi pomnožiti. Med drugim je on prvi god spočetja Marije Device vpeljal; kakor pripovedujejo, ga je k temu prikazin božje Matere, ko še ni bil patriarh, opominjala. Ta patriarh je tudi pozemeljsko gospostvo ōglejski cerkvi pridobil. Ko si je bil namreč Berengar, Furlanski vojvoda, Italijo podvergel, je Furlanijo patriarhu Frideriku vladati prepustil. To je priložnost dalo, de je ta patriarh zraven duhovniga meča tudi posvetniga mogel v roke vzeti. Takrat so namreč ōgri ali Madžari pervikrat nad Furlansko planili; ali Friderik je pogumno vojsko vkupelj zbral, sovražnika premagal, in domovino in celo Italijo od njegove divjosti rešil. Umerl je ta patriarh krog l. 928.

44. Leon je bil tudi Furlanskiga rodú; patriarh je postal l. 928. Hvalijo ga moža věcniga modriga in pobožniga, tudi dobriga pastirja svojim ovčicam; posebno pravijo, de je ubogim in potrebnim rad pomagal, in prijatelj molitve bil. To je Eberarda, Korotanskiga in Krajnskiga vojvoda nagnilo, ōglejsko cerkev z lepim posestvom obdariti. Nepokoji tistih časov pa so patriarha Leona tudi med se zapledli, de je ōglejska cerkev v veliko nadlogo prišla, vonder je spet pokoj zadobila. Umerl je ta patriarh l. 931.

45. Urs II. je bil izvoljen l. 931. On je spet zadobil vladijo Furlanske dežele, in to mu je bilo potem tudi od rimskiga cesarja poterjeno. Leto njegove smerti ni znano.

46. Lup II. je prišel za Ursam na patriarški sedež. Zoper Graškiga patriarha se je imel za stare pravice ōglejske cerkve poganjati, dokler ni Beneški vojvoda Peter Landiani sprave naredil med

obema. Ko je potem Bavarski vojvoda Henrik z vojsko na Laško šel, je tudi ōglej v svoje roke dobil. In je dal s patriarham Lupam tako hudo in gerdo delati, de je tisti zategavoljo smert storil; to je bilo krog l. 944.

47. Engelfrid je bil nemškiga rodú, je patriarh postal krog l. 944. Ko je nemški kralj Ōton I. v letu 962 v Rimu cesar kronan bil, je tamkej cerkveni zbor sklical, kjer je bil Leon VIII. papež izvoljen. Per tem zboru je bil tudi patriarh Engelmur v pričó; in je zadobil od papeža leto poterjeno, de je ōglejska cerkev prva za Rimsko.

48. Rodvald je bil tudi nemške rodovine in popred služitel (diakon) ōglejske cerkve, preden je l. 963 patriarh postal. Njemu so bile tudi od papeža Leona VIII. pravice ōglejske cerkve poterjene, de je namreč leta cerkev prva za Rimsko. Graški patriarh Vital IV. je potem l. 978 svoj sedež v Benedke prestavil. Ko je rimski cesar Ōton II. l. 983 na Italijansko prišel, je patriarhu Rodoaldu in njegovi cerkvi lepe posestva v dar podelil, pozneji mu je še več mest in tergov na Furlanskim v last dal, med kterimi je bilo tudi Videmsko mesto. Umerl je ta patriarh l. 984.

(Dalje naslédje.)

Cerkvene novice.

Sovražniki katolíške cerkve so zmirej vpili, de v Rimskim mestu je duhovsko vladarstvo vse reve, pomanjkanja obertnosti in premožnosti krivo. Zdajnje premembe kažejo, de je tista tožba laž bila. Vesolne novice Avgšburške (Allgemeine Zeitung) pišejo 30. Kozoperska: „Kakor je vladarstvo iz duhovskih rok nazaj šlo bolj v deželske, je v ravno ti meri tudi telesna reva rasla. Desiravno se je mesic Kozopersk še z nekterimi lepimi dnevi skazal, je vonder vse občutje nižjiga ljudstva le bolj potlačeno ostalo. Še o prazničnih dnevih je na navadnih zbirališih vse bolj tiho. Namesti tega pa se tatiške drubali po mestu vlačijo, in ropajo s posebno prederznostjo. Misel na zimo marsiktere s strahom napolni, ker zavoljo nepokojev ptujcov ne bo v mestu, od kterih so stanovavei veliko dobička imeli; in res ni previditi, kako bo vladarstvo v stanu, vsakidan veči revo pomanjšati.“ — V takih okolinah seni čuditi, de so hudobni šuntarji stradajoče ljudstvo toliko podkuriti mogli, de je še papeža v njegovim gradu obleglo in žugalo, ako mu papež vsiga ne dovolijo, grad vzeti, in vse razun papeža v njem pomoriti.

V Švajcu so Lozanskiga škofa častitiga g. Marileja hudobni vladarji vjeti, in v ječo zapreti dali. V svojim škofskim oblačilu, z brevirjem in roncem za pot previden (družiga mu niso pustili vzeti) se je preganjavcam v roke dal. Po takim je on zares marternik za pravice svete cerkve. — Bojé se katolíani Švajcarski, de bi zdajuje vladarstvo, ki hoče vse do korenine preberniti, še mahliga števila ostalih kloštrov ne zaterlo. Posebno lakomnim prekučezem diši klošter Marije Device v pušavi (Maria-Einsiedeln), per kterim je velika in daleč znana božja pot k cerkvi Matere božje. (Od te cerkve pravijo, de je bila po angelih po-

svečena). Mislijo namreč brezbožni ljudje, de bi se posestvo klostersko bolj prav dalo obrniti za posvetno rabo, kakor pa za božjo čast. — Sliši se dalje, de so v Švajcu v Frajburškem kantonu tudi več drugih kotoččanov, ki so bolj od stanu in imena, krivoverski vladarji v ječo djali: še ženam ni bilo zaneseno. V mestu Noajón je bila 12. Listopada ravno preden se je nedeljska božja služba pričeti imela, cerkev zaperta, de so mogli katolčani brez s. maše biti. — Čudni časi za sveto cerkev!

Na Francozkim škofje zdaj verne na vse strani opominjajo v pastirskih listih, Boga na pomoč klicati, ker je na 10. Grudna volitev prednika deržavniga vladarstva postavljena. Od praviga vladarja visi tudi mir in pokoj katolske cerkve. — Zdajnji Parizki nadškof, g. Marija Dominik Avgust Sibur je posebno usmiljen do revežev.

Tudi v Belgiji so se to leto škofje zbrali v Mehlinem mestu: predsednik je bil mestni nadškof, kardinal Sterks; posvetovali so se za mnoge potrebe in važne zadeve svojih cerkev.

Naš s. Oče papež Pij IX. niso šli na Francozko, temuč se znajdejo zde v Gaeti na Neapolitanskim. Per Njih sta tudi Njih dva brata, grofa Jožef in Gabriel Mastai in bratov sin Ludvik. Z Njimi so se v Gaeto perpeljali tudi učen in pobožna duhoven Rozmieri z več drugimi duhovni in parski minister grof Spaur. Do 26. Listopada so papež prebivali v Gaetanski terdnjavi v neki oštariji. Drugi dan pa so se perkazale per Gaeti 4 barke, v prvi je bilo več kardinalov, v drugi pa Neapolitanski kralj in kraljica, na tretji en bataljon kraljevih stražnikov in na četrti en bataljon pešcov za vredno počastenje in varstvo s. Očeta. Kralj in kraljica sta s svojimi dvorniki precej k Papežu hitela, jih počastiti in prositi, de bi v kraljevim poslopji hotli prebivati. Kar je v Gaeti, je kralj Papežu prepustil, de naj se vsiga po svoji volji poslužijo. Tisti dan je tudi prišlo še več imenitnih oseb v Gaeto, neke kardinalov in Rimskih knezov. Na večer so eniga Rusovskega princa iz Neapela perčakovali. 27. Listopada so šli s. Oče po mestu, kjer so bili od ljudstva za neizrečeno velikim veseljem sprejeti. Podelili so vsim prebivavcem iz svojiga stanovanja apostolski blagoslov; topovi v terdnjavi so zagromeli po tem častitljivim djanji.

Misijonske novice.

Azija, nar veči del zemlje, ima mnoge velike in lepe dežele. Nar bolj med vsimi slovi Indija, ktera je nar pred po s. Tomažu apostelnu, pozneji pa po s. Francisku Ksaverji vero prejela. V več stranah te prostorne dežele katolska vera mirno stanuje in se razširja med neverskimi narodi; v drugih pa, zlasti v kraljestvu Košin-šina je zlo zatirana. Tamkej je sveta cerkev v zadnjih letih več novih marternikov, mašnikov in drugih vernih, dobila. Prav hudo je tam kristjane stiskal kralj Minmen, od kteriga so prišle oistre postave zoper nje na dan. Njegov naslednik, kralj Tie-tris, ni bil veliko mečji za kersanstvo. Zdajnji kralj, mladenič per osemnajst letih, ni viditi k preganjanju svete vere nagujen; zato se je stankristjanov že precej poboljšal. Vonder misijonarji so še prisiljeni, se v berlogih perkrivati; zakaj marsikteri mandarini ali kraljevi oblastniki se se derže

poprejšnih postav. Pa oznanovavci s. evangelija upajo še mir doseči, ne sicer iz človeških, temuč iz božjih rok. Zlasti se zanašajo v pomoč Marije Device; apostolski namestnik ali škof tistih krajev, ji je oblubo storil novo cerkev zidati, če se prostost vere zadobi.

Škofijske novice.

Iz Ipavskiga 28. Listopada 1848. — Zidanje novih cerkvá je per nas že nekaj nenavadniga postalo. Vzrok tega je večidel to, ker so v ti reči naši pobožni predniki, če ravno, se ve de toliko ne, kolikor bi o sedanjim času v več krajih potreba bilo, vunder silno veliko za nas storili. Toliko več se je pa v poslednjih letih v naši škofijski okolici za popravo starih in požkodvanih božjih vež skerbeti začelo; kar je toliko veči hvale vredno, ker posebno zloba sedanjih časov le sebične in vzajemne dobičke iskaje in jih kakor edino povzdigo človeštva cenivši, vse cerkvene in svete reči zatreti žuga. Tako je tudi Šturja, podružna fara tikama na meji Goriske škofije, sprevidši, de je stara cerkev sv. Jurja predraga dedšina pobožnih očakov — per vednim množenji ljudstva premalo obsirna, letas tisto razširjati in popravljati jela. Resnično se mora serec vsaciga praviga kristjana svete radosti tajati, ako vidi kersansko sosesko, o času, kjer semtertje krivovera poganjati začne, tako žive dokaze praviga verniga čuta dati. Res je, de v začetku je bilo, a kakor pri vsacim pobožnim delu z velicimi zopernostimi se upirati, ktere so se vunder z neutruđenim prizadevanjem gospoda obhodnika (Ortskuraten) J. Koširja in z voljno podporo poštene soseske srečno prebile. Zidanje se je letašnje sponlad pričelo, je bilo tekočo jesen končano in tako stoji božji tempelj precej podaljšan in povišan, brez de bi drugo olupšanje popisoval, tako rekoč pomlajen v svoji novi krasnosti, glasno oznanovaje prebivavcem tukajšne doline, koliko de zamore dobra volja z božjo pomočjo; zakaj zastoj je prizadevanje delavcov, ako Gospod hiše ne zida. —

26. Listopada je bila prenarrejena cerkev praznično očitni božji službi odperta. V pričjočnosti več gg. duhovnov domače in sosednje škofije, med njimi V. gospod Juri Gabrijan od milostljiviga Gospoda Ljubljanskiga knezo-škofa v posvečenje te božje hiše pooblasten, je opravljal sveto opravilo. Potem je bilo sv. Rešnje Telo, zatačasno v grajski kapeli shranjeno, z procesjo prenešeno v cerkev, ktera praznično napravljena, kakor nevesta v visoci pesmi, je čakala na prihod svojiga ljubiga ženina. Glasni zdihljeji ginjenih sere so se slišali med zbrano množico, kadar je s. Rešnje Telo skoz velke vrata donešeno bilo, le malo oči je bilo, ktere bi se ne bile solzile. Med sveto službo so imeli g. dehant prazniku in pričjočim časorazmeram primerjen govor na zbrano množico. Sloviti „Te Deum laudamus“ je bil sklep veseliga praznovanja, per kterim se je zraven domače soseske tudi velika množica iz bližnjih okolici zbrala. — Opomniti tudi moram, de je Ipavska narodna straža, kakor pri družih opravilih, tako tudi zdaj radovoljno in vredno k povzdigi praznika pripomogla. M. K.

28. dan Listopada so v Novim mestu umerli častiti in visokovredni gospod prošt, Andrej Albrecht, v 67. letu svoje starosti.